

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת וישב תשפ"ב

גלות ישראל בדור האחרון

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען" (ל"ז, א).

במדרש כאן (ב"ר פ"ד, א) איתא "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבוא רוגז" (איוב ג, כ"ו), לא שלותי מעשיו, ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה, ויבא רוגז, בא עלי רגזו של יוסף".

ומבואר שיעקב אבינו סבל ארבעה צרות בימי חייו, ראשית צרת עשיו, שנית צרת לבן, שלישית צרת דינה, רביעית צרת יוסף.

וכתב השל"ה הקדוש (פרשת וישב אות מ"ד) דמעשה אבות סימן לבנים, וארבעה צרות אלו שעבר יעקב אבינו רומזים על ארבעת הגלויות שעברו ישראל בגלותם, דצרת יוסף רומז על גלות בבל, [כי מכח חלוקת מלכות בית דוד על ידי מלכות בית יוסף בא הגרם לחורבן הארץ] וצרת לבן אשר ביקש לעקור את הכל רומז על גלות מדי, [כי המן הרשע בקש להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן], וצרת דינה שנלקחה לשכם, רומז על גלות יון, [שהגזירה הגדולה היתה להיות כל בתולה להגמון], וצרת עשו הוא כמשמעו גלות אדום, עשו הוא אדום, עכ"ד.

וראוי להבין מדוע גלות יון נקראת בשם "גלות", והלא עם ישראל ישבו אז בארץ הקודש ולא גלו לחוץ לארץ כשאר גלויות, וא"כ לכאורה היה ראוי לקרוא לזה בתואר "צרה" ולא בתואר "גלות".

אמנם ביאור העניין פשוט, שגאולת ישראל הוא רק בשעה שמוניחים לנו לעבוד את הקב"ה בארצנו הקדושה, וכיון שהיוונים גזרו עלינו גזירות להעבירנו מעל הדת, נחשב לנו הדבר כגלות גם בהיותנו בארץ ישראל. וכן כתב החת"ס (תורת משה מהר"י תניינא) ריש פר' וישב ז"ל, "גלות יוון היינו בארץ הקדושה וביהמ"ק קיים, אך עשו עמנו רעות רבות ומיתות משונות לבטל התורה ומצוות ישראל, ולגלות יחשב", עכ"ד.

ומה נאמר ומה נדבר בדור האחרון, שהגם שמחד זכינו ונתרבו לומדי התורה הק' בכל אתר ואתר, אך מאידך אנו נמצאים תחת שלטון כפירה שכל מטרתם היא לעקור תורה מישראל ולהיות "ככל הגויים בית ישראל" ח"ו, ובוודאי ישיבתנו בארץ הקודש בדור האחרון, אין לזה שייכות לאתחלתא דגאולה, אלא אדרבה זהו ירידה נוספת למעמקי הגלות, כי עניין "גלות וגאולה" אינו תלוי רק בשיבה בארץ ישראל, אלא עיקרו במה שאנו זוכים לעבוד את הקב"ה בארץ ישראל תחת שלטון של מלכות בית דוד, אבל בשעה שהכופרים שולטים כאן ומחוקקים חוקים נגד השי"ת ותורתו, ואין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבירתה, הרי אנו יושבים בעומק הגלות ממש, הגם שנמצאים אנו בארצנו הקדושה.

ועלינו להתפלל מעומק הלב שהקב"ה יעביר ממשלת זדון מן הארץ וכמבואר ברמב"ם ריש פ"ב מתפילה שהתפילה כנגד האפיקורסים היא "הגדולה מכל צרכי האדם".

הכח היחיד המבטיח להציל ממשחשבות עריות הוא לימוד התורה

"וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו" (ל"ז, ג).

פירש"י, "לונקלוס תרגם, צר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו".

ונראה בביאור הטעם שיעקב אבינו בחר דווקא ביוסף למסור לו את כל מה שלמד בתורת שם ועבר, משום שראה יעקב שבנו יוסף הוא יפה תואר, והבין מזה שיוסף עומד לעבור ניסיונות קשים בענייני קדושה, שהרי כידוע כל תכונותיו של אדם ניתנו לו רק כדי להתעלות בעבודת השי"ת, ולכן הכין אותו היטב בלימוד התורה ומסר לו מה שלמד בשם ועבר, כי הדרך היחידה המבטיחה התגברות על ניסיונות בענייני קדושה הוא אך ורק לימוד התורה הקדושה, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות איסורי ביאה הכ"א) "יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה", ולכן יעקב אבינו הכין את יוסף בכלי זיין המובחר ביותר נגד העריות שהוא לימוד התורה הקדושה.

ובזמנינו שהרחוב סוער בפריצות ובניבול פה ושאר מרעין בישין, ובפרט ע"י האינט' הטמא ושאר כלים מכלים שונים, העצה היחידה להיות מוגן מכל זה הוא להצפין עצמו באוהלה של תורה, שבכוח התורה להגן ולהציל מכל

מחשבות רעות, ולכן מקומם של בני התורה בזמנינו הם אך ורק בתוך הבית מדרש, ואין לצאת החוצה אלא לצורך ומתוך שקיעות בתורה.

◆◆◆

והנה בגמ' בשבת כ"ג ע"ב איתא, "הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים", ולכאורה הדבר תמוה, שהלא כל אחד מדליק נרות חנוכה ולא מצינו קיום הבטחת חז"ל בכל אחד שיהיו לו בנים תלמידי חכמים.

ובקונטרס רבינו אברהם אזולאי זצ"ל (סבו של החיד"א, נדפס בספר הזכרון לרבי יצחק הוטנר זצ"ל), הביא דברים שמסר אליהו הנביא לרבינו יצחק סגי נהור בנו של הראב"ד שהיה מראשוני המקובלים, ומביא שם דבר נפלא בשם אליהו הנביא ז"ל, דאע"פ שכולם מדליקים נר חנוכה ורובא דרובא יוצאין המצווה, מ"מ מיעוטא דמיעוטא זהירים להדליק בכל פרטי המצווה ודקדוקים, ורק מי שנזהר בכל פרטים ודקדוקים הוא שישגי בכח המצווה וסגולתה שיהיו לו בנים תלמידי חכמים.

ונראה דאין זה סגולה רק על בנים תלמידי חכמים, אלא זהו סגולה לכל אחד גם על עצמו שיגדל בתורה, וכוונת הגמ' בדרך חידוש דהוי סגולה גם על בניו וכ"ש על עצמו, וטעם הדבר הוא מפני שהדלקת נר חנוכה רומז על הדלקת אור התורה, וכמו שנאמר (משלי ו' כ"ג) "כי נר מצווה ותורה אור, וקיום מצוות הדלקת נר חנוכה כתיקונה, הוא סגולה לכל אחד להאיר את אור לימוד בתורה.

ומכאן לימוד לכל אחד ללמוד הלכות חנוכה כדבעי, כדי שיהיה בקי בכל פרטי ההלכות ודקדוקיהן, ובזה יזכה להבטחת חז"ל "הויין ליה בנים תלמידי חכמים".

חובתנו בעת הזאת לנוכח ביזוי מקום המקדש

"ויקרע יעקב שמלותיו" (לז, לד)

לשון הפסוק משמע שקרע את כל בגדיו שנאמר ויקרע יעקב שמלותיו ולא נאמר ויקרע יעקב את בגדו" (עי' בפי' הרש"י הירש כאן), וצריך ביאור שהלא בשאר הקרובים אסור לקרוע כל בגדיו, והיאך קרע את כל בגדיו.

ונראה שיעקב אבינו לא קרע רק על אסונו הפרטי, אלא על צער השכינה, כי ראה ביוסף הצדיק ממשוך דרכו, ולו מסר את סודות התורה, והסתלקותו היא אבידה הגדולה לנצחיות ישראל, ולכן קרע את כל בגדיו על צער השכינה וכעין הצער על חורבן בית המקדש.

◆◆◆

והנה השבוע שמענו בזעזוע אודות תוכנית הממשלה לבנות 'טמפל' רפורמי בתוך מקום שכינת עוזו בכותל המערבי, בכדי לערוך שם מעמדי תפילה בערבוביא ובפריצות ולהתריס שם נגד התורה הקדושה כדרך הרפורמים, וראוי לשפוך לב כמים על צער השכינה, שמזמן חורבן בית המקדש לא היה חילול הקודש כמוהו - שמשחקים בלעג וקלס בכותל שהוא קודש קדשים ובונים שם מרכז כפירה וליצנות לרפורמים, ואם לא די בכך שהממשלה כאן לוחמים בחדרים ובעבדי ה' בכל עת, הרי הם לוחמים גם באבינו שבשמים במקום שכינת עוזו ממש, רח"ל, הלא למשמע אוזן דאבה נפשינו.

ובוודאי עלינו להרעיש בקול מחאה אדירה על ביזוי כבוד השכינה הקדושה, שבשמים מצפים לראות מה עם ישראל מגיבים לנוכח חורבן נורא כזה שהשכינה הקדושה בצער ובביזיון.

◆◆◆

דבר נורא הביא הגר"ח סופר זצ"ל בשו"ת מחנה חיים או"ח ח"ב סי' ה' בשם האמרי א"ש (מתלמידי החת"ס), בביאור נוסח על הניסים שאומרים "זאתה ברחמך הרבים עמדת להם בעת צרתם", שכל זמן שלא נרגיש שהגזירות שגוזרים הפושעים להעביר ישראל מעל דתם זהו "צרה" פרטית שלנו, לא נזכה לישועת ה', ורק בשעה שנרגיש שהגזירות להעבירנו מעל הדת זהו "עת צרתם" נזכה לישועת ה', וכלשונו שם "כל זמן שעבדי ה' יוכלו לסבול רשעת פועלי און ולא ישליכו נפשם מנגד אז גם הקב"ה יושב ודומם וסובל, אבל כאשר הגיע השעה שהקב"ה רואה שעלובן התורה מיצר לעבדיו מאד ויבחרו

בשל היענות העצומה להכפלת הדפסת והפצת הגליון השבועי לרגל שמונה שנים מתחילת הוצאת הגליון.

יצא מכון טעם ודעת במבצע "שישים הגיבורים" להחזקת הגליון.

מיוחד! רק שישים תורמים, רק 100 ש"ח לחודש למשך שנה. שישים שותפים למאה שנות הרבצת תורה שיאפשרו את תנופת ההפצה הגדולה של העלון התורני הנחשב ביותר.

הזדמנות שאסור להחמיץ! שישים הגיבורים! ייפקדו בפקודת ישועה ורחמים בשעת הדלקת נרות שבת-חנוכה אצל מרן שליט"א. ניתן לתרום ולהעביר שמות דרך עמדות נדרים פלוס, או בתרומה טלפונית דרך קו מכון טעם ודעת 0799691219 או בפניה למייל של המערכת

מוות מחיים, אז גם הוא לא יסבול עוד ויצא ללחום נגד צורריו וצוררי עבדיו, וזה "ואתה ברחמיך עמדת להם" אבל לא מיד, רק "בעת צרתם" כאשר צר להם מאוד, עמד להם הקב"ה, עכ"ד.

וזהו לימוד לדין עד כמה עלינו להצטער בצער ביזוי השכינה הקדושה בזמנינו, שראשי השלטון נלחמים נגד הקב"ה בהר קדשו, ורק אחר שנרגיש בנפשנו שהחילול ה' המתחולל לנגד עינינו היא "צרתנו ממש" ולא נרגיש את ה"צרות" רק על הגזירות הגשמיות והמיסיות, אלא בעיקר על החילול ה' הנורא שהיא היא הצרה האמיתית והיא אשר צריכה להיות צרתנו ממש], אזי נזכה לראות בקרוב ב"ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם".

חויבנו בעבודת השי"ת כלפי הקב"ה

"וימאן ויאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי", (ל"ט, ח).

המלבי"ם כאן פירש בכוונת טענת יוסף, שמאחר שאדונו היטיב עמו כל כך למסור בידו את כל אשר בבית, א"כ אינו יכול להשיב רעה תחת טובה ולבגוד בו. וקריאת יוסף הצדיק עומדת גם לדין כלפי עבודת השי"ת, שהלא הקב"ה

מטיב עמנו בכל רגע בחסדים עצומים, וא"כ גם אנחנו יש לנו לזעוק כלפי היצר הרע בשעת ניסיון, שהיאך נוכל לחטוא נגד השי"ת, והלא הוא מטיב עמנו כל כך הרבה, והיאך נוכל להשיב לו רעה תחת טובה.

וכבר כתב הרמב"ן בפר' האזינו (דברים ל"ב, ו) בביאור הפסוק "עם נבל ולא חכם (ל"ב, ו), שהקב"ה מוכיח אותנו על שאנו משיבים לו רעה תחת טובה, ומחמת זה נקראים ישראל בשם "נבל" מלשון נבילה, כי המשיב רעה תחת טובה הרי הוא גרוע ממדריגת אדם, עיי"ש בדבריו.

עוד יש לפרש בכוונת טענת יוסף, שמאחר שאדונו סומך עליו ומאמין בו ומסר לו את כל אשר יש לו, א"כ אינו יכול לבגוד במי שנתן בו אימון, ולאכזב את אדונו בבגידה מאחר שסמך עליו ומסר בטחונו בו.

וזהו ג"כ לימוד לדין, שהלא הקב"ה הפקיד בידנו אוצר כלי חמדה, את הנשמה הקדושה שנחצבה מתחת כסא הכבוד, וציווה אותנו לשמור עליה ולהחזירה בטהרה, וסמך עליו הקב"ה שנוכל בכוחותינו לכבוש את היצר הרע, והיאך נוכל לבגוד בקב"ה ולשנות מהתפקיד שהשית עליו הקב"ה לשמור על נשמה הקדושה.

דברים שנאמרו בכינוס גדולי הפוסקים ורבני הקהילות בבית מרן רבינו שליט"א למען קרן השביעית

והדברים הללו הם יסוד לדין כמה החיוב מוטל על כולנו לפעול לשמירת שמיטה בארץ ישראל, שאין מי שיכול לומר 'שלום עלי נפשי' ואין הדבר נוגע אלי מצב השמיטה בארץ ישראל, שהלא נתחייבנו לדאוג לשביעית הארץ, וכל הגלות דארץ ישראל נגזר על כל ישראל בעבור שלא מיחו ולא דאגו כולם לשמירת שמיטה אצל אחרים.

והנה ביותר יש לעורר לשמירת השמיטה בזמנינו שהפושעים רוצים להחריב את קדושת ארץ ישראל, ולא רק להחריב את קדושת ארץ ישראל בכללות באו, אלא לאחרונה באים הם לפגוע במקום שכינת עוזו בכותל המערבי, ולטמא שם בדברים הגרועים ביותר, וזהו הצער הגדול ביותר לשכינה הקדושה, ומעולם לא שיערו אבותינו בימי הגלות שנגיע למצב קשה כזה, ובעוה"ר נתקיים בנו המקרא (ויקרא כ"ו, ז) "ורדו בכס אויביכם" ודרשו חז"ל (ת"כ בחוקות ב) "שאיני מעמיד עליכם אלא מכם ובכם", ובתקופה כזאת שהם מחללים את קדושת ארץ ישראל, אנחנו צריכים להוסיף בקדושת ארץ ישראל, ובכך נוסיף לנו זכויות כדי להינצל כי בשעה שהקב"ה בכעס הרי אינו מבחין בין צדיק לרשע (ב"ק ס' ע"א) וצריך זכויות להינצל.

אמנם כדי להצליח ולהביא לתמיכת בית ישראל בשמירת השמיטה, צריכים לראות להסביר את המצב, כי חסר עדיין עוד הרבה בכדי שיוכלו לפעול למען שמירת השמיטה, שרבים לא נתנו עדיין מכספם, וגם אותם שכבר נתנו יש לראות ולפעול שיתנו בשנית - "נתון תיתן אפילו מאה פעמים", ותשועה ברוב יועץ לראות מה ניתן לעשות.

דבר אחד ברצוני להוסיף, והוא מאוד חשוב אצלי. צריך להסביר לחקלאים, ששמירת השמיטה הולך יחד עם לימוד התורה, ולא מחזיקים אותם רק כדי שישמרו שמיטת הארץ, אלא כדי שישמרו "שמיטה כהלכתה", ושמיטה כהלכתה הוא יחד עם לימוד התורה, וכמו שכתבו מפרשי התורה בביאור הפסוק (ויקרא כ"ב, ב) "ושבתה הארץ שבת לה", שתכלית שנת השמיטה הוא שעובד האדמה יפריש שנה אחת בכל שבע שנים לעבודת ה', ובזה יתקיים "שבת לה". ובוודאי כל חקלאי לפי כוחו מסוגל ללמוד איזה חלק בתורה הקדושה.

ולפעמים יש מקרים שאין עצה זהו עניין אחר, אבל התכלית היא שמירת השביעית היא כהלכתה - עם לימוד התורה, ולא יבטל זמנו להבלים, וכמה שיכולים צריך תמיד לראות שהחקלאים ישמעו שיעורים וכדו', ואם עולה כסף צריך לשכור משהו שילמד איתו, כדי שיהיה לו תועלת משנת השמיטה].

והרבנים בוודאי יראו לפעול אצל בני קהילתם ולעורר עוד אצל אחרים לפעול למען שמירת השמיטה שיהיה לתפארת, ויעשו פעולות שונות ויטכסו עצות כדי שהציבור יתמכו כראוי בשביעית, וכאשר נקיים את חובותינו ונפעל כראוי, נוכל לומר לקב"ה "אנחנו עשינו את שלנו, אתה עשה את שלך".

וב"ה עד עכשיו ראינו ניסים גדולים, שבארץ ישראל מעולם לא היה דבר כזה, שיותר ממחצית מהקרקעות כבר שובתים בשמיטה, אבל צריכים סכומים גדולים כדי להעמיד הדבר, והקב"ה ירחם עלינו ויסייע בידנו על דבר כבוד שמו, ובעז"ה נזכה במהרה לאוקמא שכינתא מעפרא בגילוי כבוד השכינה במהרה בימינו בקרוב אמן.

נדבת ידידינו היקר

אשר זכות הפצת המאמר בעיר בני ברק מידי שבוע נזקפת לזכותו לרגל שמחת נישואי נכדו שייחי', יזכהו השי"ת לראות ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו ולרוות נחת מיוצ"ח

נתרם על ידי הבה"ח נחום כהן הי"ו מתלמידי ישיבתו של מרן רבינו שליט"א לע"נ זקנו הרה"ג ר' משה חיים ב"ר הלל כהן זצוק"ל לרגל יום השנה הראשון להסתלקותו, נלב"ע כ"ב כסליו תשפ"א, ת.נ.צ.ב.ה.